

Eiken en populieren bij de Lutte. Foto Kees Hana.

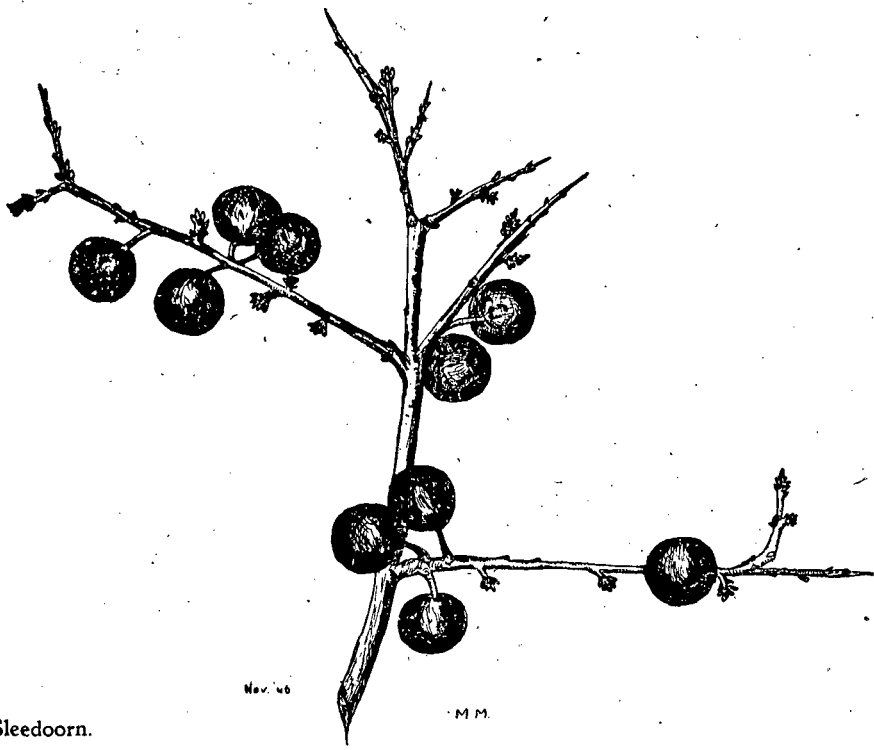
Winterkenmerken onzer houtgewassen.

Meestal na afloop van onze paddenstoelenexcursie's, nadat we nog even volop genoten hebben van een laatste opflikkering in de stervende natuur, komt er plotseling een inzinking in onze algemene belangstelling voor alle natuurstudies en voor excursies in het bijzonder. We bewonderen inwendig de ijverige mossenzoeker een soortgelijke enthousiasteling, die ondanks Pluvius' activiteit of felle koude erop uit trekt, speurt en zoekt en vindt.

We laten ons niet verleiden, pakken liever een bioscoopje, bezoeken concerten en toneeluitvoeringen en houden nabeschouwingen in onze verwarmde woningen, we stellen onze natuurambities uit totdat een weldadig voorjaarszonnetje ons weer uit onze tenten lokt.

Hieruit volgt zeer logisch de geringe kennis die wij hebben over de winterkenmerken van bomen en heesters. Vaak kunnen we met geen mogelijkheid zeggen met welke soort we te doen hebben, nu deze ontluisterd is door de normaal terugkerende bladval en we niets anders voor ons hebben dan een tak met enige knoppen. Als we dan bedenken, dat een groot deel van het jaar de bomen en heesters, ons zonder blad omringen, is onze onwetendheid eigenlijk een treurig verschijnsel. Weliswaar zijn de kenmerken in rusttoestand onzer houtgewassen niet zo overtuigend en duidelijk als in de zomer, toch zijn we in staat met een weinig meer belangstellende beschouwing spoedig een groot aantal bijzonderheden vast te stellen.

Vele houtgewassen zullen we herkennen aan de totale indruk welke deze reeds vanuit de verte op ons maken. Een boom of heester in gemeenschap van anderen opgegroeid, zal vanzelfsprekend niet beantwoorden aan deze natuurlijke habitus, evenmin indien deze veel besnoeid werd, zoals in parken en tuinen. Ook de belichting heeft grote invloed op het karakter der betreffende plant. We dienen dan tot een meer nauwkeurige beschouwing over te gaan en onze studie te beginnen terstond na de bladval, tot Februari even voordat de knoppen in Maart reeds beginnen te zwellen. Immers dan vervallen de voor onze studie waardevolle kenmerken der knoppen. We behoeven ons gelukkig niet te bepalen tot de z.g. wilde of inheemse soorten ; indien we dit strikt door zouden willen voeren, kwamen we reeds spoedig tot de conclusie, dat er slechts zeer weinig zou over blijven. Onze doodgewone Grove Pijnbomen en Beuk werden zelfs ingevoerd. Velen hebben in de loop der eeuwen volkomen burgerrecht verkregen en hen kunnen we gevoegelijk als inheems beschouwen. Ook moet het voor een stedeling vooral een genoegen zijn, in een park beplant met allerhande bomen en heesters, z'n studie te kunnen maken. Bovendien : wat zal ons weerhouden om ook het ingevoerde materiaal met z'n vele bijzonderheden aandachtig te beschouwen ?

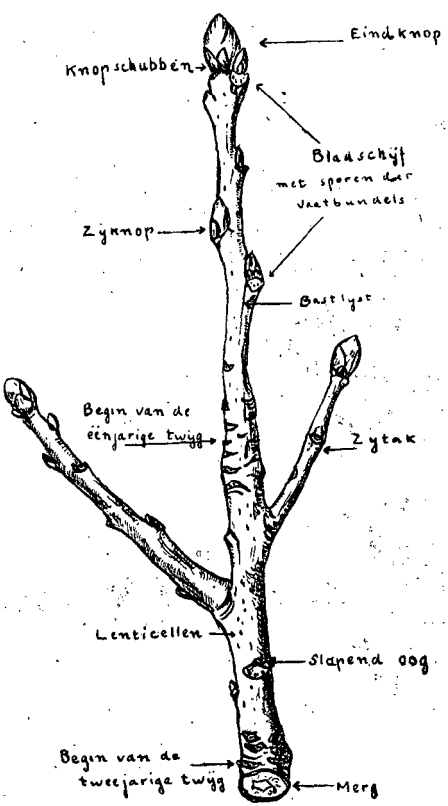

Sleedoorn.

Als waardevolle kenmerken kunnen we de katjes wel als de gemakkelijkste nemen ; aan de Els, Hazelaar, Berk e.a., ontdekken we de bladknoppen, doch ook de mannelijke katjes en vrouwelijke bloemknoppen. Bovendien bewijzen ons de vruchten of resten daarvan een grote dienst, door ons flink op weg te helpen. Vele vruchten blijven gedurende de gehele winter zelfs aanwezig, zoals van de Esdoorn, Els, Duindoorn, Gelderse Roos, Sleedoorn, e.a.

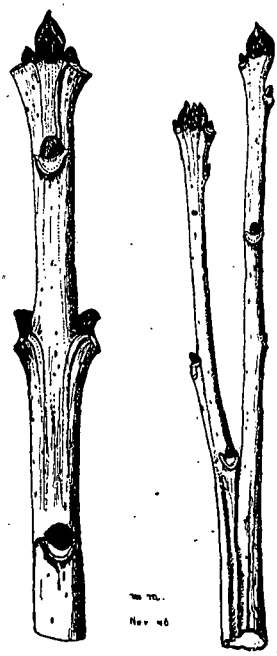
Bij bomen zal de schors ons bij het herkennen der soort veel typische kenmerken geven, vooral indien deze op leeftijd raakt, dus rimpelig wordt. Spleten, schilfers, kurkachtige groeven en loslatende plakkaten enz., maken onze studie minder moeilijk. Bij Platanen wordt steeds de buitenste bastlaag er in stukken afgestoten, men meent soms een ziekteverschijnsel voor zich te zien. Bij Berken en Prunussoorten laat de schors in dunne lagen ringachtig los van de stam, enz.

De eenjarige scheuten, dus die gedeelten welke in het afgelopen seizoen gevormd werden, zijn voor ons van het grootste belang. Hieraan zullen we de eind- en zijknoppen met eventuele bloemknoppen kunnen vinden, en de littekens welke achtergelaten werden door het afgevallen blad met de daarop aanwezige sporen der vaatbundels. Verder de z.g. lenticellen. Min of meer duidelijke stipjes of streepjes, wijzen ons deze ventilatie-openingen der schors. Men noemt deze ook schorsporiën en meent, dat deze ook in staat zijn water op te nemen.

Aan de knoppen vallen ons de dikwijls gekleurde knopschubben op en men neemt aan, dat deze eigenlijk vergroeide bladeren zijn. Als bewijs hiervoor voert men aan, dat ze dezelfde stand hebben als de bladeren en er dikwijls overgangen aanwezig zijn tussen schub en normaal blad. In dit verband kunnen we als voorbeeld noemen de kruisstandig geplaatste knopschubben van Paardekastanje en Es.

Aardig is het, aan de takken te zien welke sporen deze schubben kunnen achterlaten. Vooral de eindknoppen vormen dikwijls

Essentwijgen,
rechts met bandvorming.

een ring van littekens, waardoor de plaats gekenmerkt wordt, waar de knop tot scheut uitgroeide.

Niet alle knoppen hebben beschermende schubben, velen onzer heesters bezitten naakte knoppen, vooral prachtig te zien bij die overigens ook zeer interressante heesterachtige boom n.l. Vleugelnoot (Pterocarya). Dit verschijnsel vinden we ook bij Viburnum lantana, een sneeuwbalsoort en Callicarpa met prachtig blauwachtig gekleurde besvruchten, beide uitermate geschikte heesters voor onze tuin. Dikwijls zullen we typische uitgroeiingen aantreffen aan takjes, galvormige uitwassen veroorzaakt door mijten, wespen, mugjes, luizen enz.

We zullen ons voorlopig beperken tot de knoppen, ook al omdat deze de voornaamste plaats innemen en in zeer vele vormen voorkomen. Bovendien is de wijze waarop ze aan de twijg gerangschikt zijn voor ons van het grootste belang. We bemerken dat de eindknoppen veelal de grootste zijn, immers hieruit ontwikkelen zich meest de nieuwe scheuten. Niet altijd wordt een tak door een eindknop afgesloten, in zo'n geval sterft het bovenste stukje in de herfst reeds af, zodat twee eindknoppen de scheut afsluiten. Kijk maar eens naar onze Sering en Gelderse roos.

Over de kleur, de groote en de vorm der knoppen zullen we de volgende keer iets mededelen.

Nov. 1946 Hengelo (O.) M. G. J. MEIJER.

De kalender is nog niet helemaal uitverkocht. U kunt hem zolang de voorraad strekt bestellen bij den Heer H. KLEIJN, Curchill-laan 83II, Amsterdam Z. of bij Uw afdelings-secretaris ! U weet de prijs : slechts f 1,—.